אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין לב.

אחד דיני ממונות. כדרישה וחקירה. חקירות ודרישות שחוקרים את העדים שנאמר משפט אחד יהיה לכם ובדיני נפשות כתיב ודרשת וחקרת (דברים יג): **דיני ממונות כשלשה.** הא יליפינן בפרק קמא (דף ב.): **פותחין.** תחלה במשלו ומתנו של דין: **כדי לזכות כדי לחובה.** בתחה שילוי אבל בדיני נפשות פותחין לזכות. וגמרא (ע"ב) יליף להו: **מעין על פי אחד.** מעין את הדין אחר המרובין על פי דיין אחד כגון שנים אומרים זכאי ואחד חייב או איפכא: **ודיני נפשות מעין ע"פ אחד לזכות.** שנים עשר מזכים ואחד עשר מחייבים זכאי אבל לחובה אין מעין אחר הרוב אלא אם כן רבו המחייבין על המזכין שנים כדאמרינן בפרק קמא (דף ב.) לא תהיה אחרי רבים לרעות[א] ובדיני ממונות ליכא לאוקמה כדאמר לקמן (דף לו.) לא תטה משפט אביונך[ב] אבל אתה מטה משפט שור הנסקל וכל שכן שאר דיני ממונות: **מחזירין.** פותחין את הדין לאחר שנגמרוהו וידעו שטעו ממזירין את הדבר כדי לזכות כדי לחובה: **ואין מחזירין לחובה.** דגמרא[ג] יליף לה: **הכל מלמדין.** ואפי' תלמידים היושבין לפני הדיינין ולא נתמנו בית דין על כך: **המלמד חובה.** דיין שהתחיל תחלה להביא ראיות לחובה יכול לחזור בו ולזכות: **אינו חוזר ומלמד חובה.** שכבר היא דבעינן והלילה[ד]. וגמרא (דף לד.) מוקים לה בשעת משא ומתן הוא דלא יחזור דמתוך שאתה אומר לו שלא לחזור הוא מחזר אחר ראיות להעמיד דבריו ושמא ימצא ראיות נכונות אבל בשעת גמר דין שכבר חזר על כל הדיין וגרמה לו שאין דבריו נכונים אחר ומלמד חובה: **דינן כיום.** משא ומתן של דין: **וגומרין כגילה.** אם רצו וכו'[ה] יליף בגמרא[ו]: **דיני נפשות גומרים בו ביום לזכות וביום של אחריו לחובה.** אם זיכוהו ביום ראשון פוסקין את דינו מיד והולך לו אבל אם לא יכלו לזכותו ביום ראשון אין פוסקין את דינו לחובה אלא מלינין את דינו עד למחר שמא ימצא בגילה זכות: **לא בערב שבת.** שאין יכולין לגומרו למחר אם יתחייב שאין מיתת בית דין דומה שבת ולשהותו אי אפשר מפני עינוי הדין משנגמר הדין: **הטהרות והטמאות.** אם בא אדם לישאל על דבר טהרות מתחילין מן הגדול שואלין תחלה לגדול שבדיינים מה הוא אומר בדבר: **מן הגר.** מן הקטנים שמא יחייבנו הגדול ולא ילא לחלוק על דבריו משום לא תענה על ריב (שמות כג) על דבריו של גדול (לקמן לו.) רב כתיב בלא יו"ד: **הכל כשרין.** ואפילו ממזר: **ושראלים המשיאין לכהונה.** המיוחסין וראויין להשיא בנותיהם לכהנים: **גמ'** [ו]**כאחד כניסן כשמיטה. שומנו כתוב.** זמנו הוכיח שנכתב באחד בניסן בשמיטה והוליא בעל חוב על חבירו על ידי משכון או על ידי פרוזבול שלא משמטתו שביעית או שהגיע זמנו לגבות קודם לאם השנה של שמיטת ושביעית בניסן[ז] אינה משמטת אלא בסופה דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים לסוף שביעית הוה קדם ותנצו: **חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו.** וקודם לכן ראו המלוה במקום הכתוב בשטר והוטל עליהם לכתוב שטר ואיחרוהו מלכותבו עד אחר בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ולא כתבו אם המקום שנכתב בו השטר אלא אם המקום שראו המלוה אם. ואע"ג דאמרינן בגיטין (דף פ.) כי יתביתו בהיי כתובו בהיי ואע"ג דמימסרן לבו מילי בשילי מיהו אם כתבו בשילי לא מיפסיל בהכי וההיא עלה טובה קמ"ל שלא יביאוהו לידי הזמה דלא לימרו והלא כיום פלוני עמנו הייתם בהיי: **היכי.** אמר שמא איחרוהו מכדי דרישה וחקירה לאכתושי קא אתיא והיכא דקא מיתכחשו קמן ניקו אנן מתרלינן למילתייהו בשמא: **וליטעמיך.** דמותבת מברייתא אותיב ממתניתין דאלימא ומצייה בפי כל: **שטרי חוב המוקדמין.** ליכתב קודם המלוה: **פסולין.** דקא בעי למיטרף לקוחות מזמן הכתוב שלא כדין וקנסינן היתרא אטו איסורא ופסול אפי' מזמן שני כדאמרינן באחהו נשך (כ"מ פב.): **והמאוחרין.** שבאו עדים ואמרו אנו יודעים במלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן: **כשרין.** דמעלינותא היא דקא מחיל ליה לשיעבודא עד השמת. אלמא לא בעינן דרישה וחקירה דא"כ היכי מתרלינן למילתא דשטרא נימא זיופא הוא ולא ראו עדים התחומים בו את המלוה הואת ואי משום הכי קהדי אחריני תהוי כמלוה על פה ולא יטרוף לקוחות דמלוה על פה לא טרפא ממשעבדי דלית לה קלא: **הא.** דמקשה לי ליתביה ממתניתין לא קשיא לי דעדיפא מינה קאמרינן מתניתא דאותיבנא מינה העדיפה והחזיקה כח בדבר יותר מאותה משנה דאשמעינן רבותא דאפילו שמיטה אי לאו דווקא קאמרי בו ביום לא הוו מרעי למילתייהו לכתוב שטר המלוה הנעשית קודם לכן באותו זמן: **דלא שביחי אינשי דמוזפי.** משום דמתיילאן מן השמיטה שלא תשמט מעותיהם דליכא למימר איחרוהו וכתבוהו דלא מרעי לשטרייהו שהכל מרננין אחריו לומר מוציא הוא שאין דרך להלוות בזמן שמיטה: **אפ"ה ביום דשביעית.** אינה משמטת אלא בסופה דכתיב מקץ תגיע באיחרוהו ומכשרינן: **מכל מקום.** מתני' קשיין אהדדי: **אמר רבי חנינא וכו'.** ומתניתין דאוריתא קמי מתקנתא ובריתא דרבנן כתר תקנתא:

טעו

אחד דיני ממונות. מה בין דיני ממונות לדיני נפשות אף על גב דשויס בחקירה ודרישה מדכתיב משפט אחד יהיה לכם לענין מילי דאלו בזכות וחובה אין להשוותם אלא שייך בדיני ממונות: **חיישינן שמא איחרוהו.** פ"ה איחרוהו מלכתוב על אחד בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ועל מנם דחק אלא י"ל כי היא דגט פשוט (כ"ב דף קעא. ושם) שטר שומנו כתוב בו בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאותר הוא וכשר וה"ג שטר זה נכתב לפני אחד בניסן של שמיטה במקום הכתוב בשטר ונמצא כשהגיע אחד בניסן של שמיטה שהוא שומנו של שטר לא היו באותו מקום שהלכו למקום אחר וא"ת מאי איריא משום דאיחרוהו כי לא איחרוהו נמי יש להכשיר כדאמר ז[ב]אי ידעיתו יומא דאקניתו ליה כתובו יומא דאקניתו ליה ושמא לא באחד בניסן נכתב אלא אחרי כן במקום הכתוב בו וי"ל דהכא בשטר מלוה איירי דאין לכתוב אלא יום שנכתב השטר דלא ליגני ממשעבדי שלא כדין ומיהו משמע מהכא דאלינן מספק להכשיר את השטר וקשה לפ"ה דריש פ"ק דר"ה (דף ב. ושם) ואין להאריך כאן: כאן

אחד דיני ממונות [ו]ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר [ו]משפט אחד יהיה לכם [א]מה בין דיני ממונות לדיני נפשות דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בעשרים ושלשה דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה דיני ממונות מטין על פי אחד בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות מטין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה דיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה דיני נפשות הכל מלמדין זכות ואין הכל מלמדין חובה דיני ממונות המלמד חובה מלמד זכות והמלמד זכות מלמד חובה דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה דיני [ו]ממונות דנין ביום וגומרין בלילה דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום דיני ממונות גומרין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה לפיכך [ב]אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב דיני [ג]ממונות [ד]הטמאות והטהרות מתחילין מן הגדול דיני נפשות מתחילין מן הצד הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לוים וישראלים המשיאין לכהונה: **גמ'** דיני ממונות מי בעינן דרישה וחקירה ורמינהו [ה]שטר שומנו כתוב באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידין על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרין חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה היכי [ו]חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו וליטעמיך תיקשי לך מתני' [ז]שטרי חוב המוקדמין פסולים [ח]והמאוחרים כשרין ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה מאוחרין אמאי כשרין הא לא קשיא דעדיפא מינה קאמרינן דאפי' אחד בניסן בשמיטה דלא שביחי אינשי דמוזפי דליכא למימר שמא איחרוהו וכתבוהו דלא מרע לשטרייה אפ"ה כיון דשביעית [ט]סופה משמטת מכשרינן מ"מ קשיא: סימן חרפ"ש: א"ר חנינא [י]דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו [ח]דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוין אלא מעתה

טעו

אחד דיני ממונות. כדרישה וחקירה. חקירות ודרישות שחוקרים את העדים שנאמר משפט אחד יהיה לכם ובדיני נפשות כתיב ודרשת וחקרת (דברים יג): **דיני ממונות כשלשה.** הא יליפינן בפרק קמא (דף ב.): **פותחין.** תחלה במשלו ומתנו של דין: **כדי לזכות כדי לחובה.** בתחה שילוי אבל בדיני נפשות פותחין לזכות. וגמרא (ע"ב) יליף להו: **מעין על פי אחד.** מעין את הדין אחר המרובין על פי דיין אחד כגון שנים אומרים זכאי ואחד חייב או איפכא: **ודיני נפשות מעין ע"פ אחד לזכות.** שנים עשר מזכים ואחד עשר מחייבים זכאי אבל לחובה אין מעין אחר הרוב אלא אם כן רבו המחייבין על המזכין שנים כדאמרינן בפרק קמא (דף ב.) לא תהיה אחרי רבים לרעות[א] ובדיני ממונות ליכא לאוקמה כדאמר לקמן (דף לו.) לא תטה משפט אביונך[ב] אבל אתה מטה משפט שור הנסקל וכל שכן שאר דיני ממונות: **מחזירין.** פותחין את הדין לאחר שנגמרוהו וידעו שטעו ממזירין את הדבר כדי לזכות כדי לחובה: **ואין מחזירין לחובה.** דגמרא[ג] יליף לה: **הכל מלמדין.** ואפי' תלמידים היושבין לפני הדיינין ולא נתמנו בית דין על כך: **המלמד חובה.** דיין שהתחיל תחלה להביא ראיות לחובה יכול לחזור בו ולזכות: **אינו חוזר ומלמד חובה.** שכבר היא דבעינן והלילה[ד]. וגמרא (דף לד.) מוקים לה בשעת משא ומתן הוא דלא יחזור דמתוך שאתה אומר לו שלא לחזור הוא מחזר אחר ראיות להעמיד דבריו ושמא ימצא ראיות נכונות אבל בשעת גמר דין שכבר חזר על כל הדיין וגרמה לו שאין דבריו נכונים אחר ומלמד חובה: **דינן כיום.** משא ומתן של דין: **וגומרין כגילה.** אם רצו וכו'[ה] יליף בגמרא[ו]: **דיני נפשות גומרים בו ביום לזכות וביום של אחריו לחובה.** אם זיכוהו ביום ראשון פוסקין את דינו מיד והולך לו אבל אם לא יכלו לזכותו ביום ראשון אין פוסקין את דינו לחובה אלא מלינין את דינו עד למחר שמא ימצא בגילה זכות: **לא בערב שבת.** שאין יכולין לגומרו למחר אם יתחייב שאין מיתת בית דין דומה שבת ולשהותו אי אפשר מפני עינוי הדין משנגמר הדין: **הטהרות והטמאות.** אם בא אדם לישאל על דבר טהרות מתחילין מן הגדול שואלין תחלה לגדול שבדיינים מה הוא אומר בדבר: **מן הגר.** מן הקטנים שמא יחייבנו הגדול ולא ילא לחלוק על דבריו משום לא תענה על ריב (שמות כג) על דבריו של גדול (לקמן לו.) רב כתיב בלא יו"ד: **הכל כשרין.** ואפילו ממזר: **וישראלים המשיאין לכהונה.** המיוחסין וראויין להשיא בנותיהם לכהנים: **גמ'** [ו]**כאחד בניסן בשמיטה. שומנו כתוב.** זמנו הוכיח שנכתב באחד בניסן בשמיטה והוליא בעל חוב על חבירו על ידי משכון או על ידי פרוזבול שלא משמטתו שביעית או שהגיע זמנו לגבות קודם לאם השנה של שמיטת ושביעית בניסן[ז] אינה משמטת אלא בסופה דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים לסוף שביעית הוה קדם ותנצו: **חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו.** וקודם לכן ראו המלוה במקום הכתוב בשטר והוטל עליהם לכתוב שטר ואיחרוהו מלכותבו עד אחר בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ולא כתבו אם המקום שנכתב בו השטר אלא אם המקום שראו המלוה אם. ואע"ג דאמרינן בגיטין (דף פ.) כי יתביתו בהיי כתובו בהיי ואע"ג דמימסרן לבו מילי בשילי מיהו אם כתבו בשילי לא מיפסיל בהכי וההיא עלה טובה קמ"ל שלא יביאוהו לידי הזמה דלא לימרו והלא כיום פלוני עמנו הייתם בהיי: **היכי.** אמר שמא איחרוהו מכדי דרישה וחקירה לאכתושי קא אתיא דקא מיתכחשו קמן ניקו אנן מתרלינן למילתייהו בשמא: **וליטעמיך.** דמותבת מברייתא אותיב ממתניתין דאלימא ומצייה בפי כל: **שטרי חוב המוקדמין.** ליכתב קודם המלוה: **פסולין.** דקא בעי למיטרף לקוחות מזמן הכתוב שלא כדין וקנסינן היתרא אטו איסורא ופסול אפי' מזמן שני כדאמרינן באחהו נשך (כ"מ פב.): **והמאוחרין.** שבאו עדים ואמרו אנו יודעים במלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן: **כשרין.** דמעלינותא היא דקא מחיל ליה לשיעבודא עד השמת. אלמא לא בעינן דרישה וחקירה דא"כ היכי מתרלינן למילתא דשטרא נימא זיופא הוא ולא ראו עדים התחומים בו את המלוה הואת ואי משום הכי קהדי אחריני תהוי כמלוה על פה ולא יטרוף לקוחות דמלוה על פה לא טרפא ממשעבדי דלית לה קלא: **הא.** דמקשה לי ליתביה ממתניתין לא קשיא לי דעדיפא מינה קאמרינן מתניתא דאותיבנא מינה העדיפה והחזיקה כח בדבר יותר מאותה משנה דאשמעינן רבותא דאפילו שמיטה אי לאו דווקא קאמרי בו ביום לא הוו מרעי למילתייהו לכתוב שטר המלוה הנעשית קודם לכן באותו זמן: **דלא שביחי אינשי דמוזפי.** משום דמתיילאן מן השמיטה שלא תשמט מעותיהם דליכא למימר איחרוהו וכתבוהו דלא מרעי לשטרייהו שהכל מרננין אחריו לומר מוציא הוא שאין דרך להלוות בזמן שמיטה: **אפ"ה כיון דשביעים.** אינה משמטת אלא בסופה דכתיב מקץ תגיע באיחרוהו ומכשרינן: **מכל מקום.** מתני' קשיין אהדדי: **אמר רבי חנינא וכו'.** ומתניתין דאוריתא קמי מתקנתא ובריתא דרבנן כתר תקנתא:

טעו

מסורת הש"ס

א) ר"ה סה:, ב) [כפרר המשנה ל"ג מלת ממונות], ג) ניטין נט., ד) [תוספתא מכות פ"ז], ה) [פי' תוס' קידושין נ: ד"ה ה"ג מקודש וכו' ותוס' בכורות לה. ד"ה אינה דלמרין], ו) כ"מ ח. עכ. ר"ה כ. [דף ת.] סנהדרין פ"א מ"ה ב"ב קנז: קעא:, ז) לעיל כ: יבמות קכב., ח) [שמות כג], ט) [לקמן לג:], כ) [מאדבר לה], ל) בס"מ: וסליה, מ) [לקמן לד:], נ) [ל"ל אחר ד"ה שומנו], ס) בס"מ ליתא בגיסן, ע) [ב"ב קנב.].

גליון הש"ס

מתני' אחד דיני ממונות. עיין ומיים דף לב ע"ב תוס' ד"ה אלי:

מוסף רש"י

מתחילין מן הגדול. כשעומדין למנין לראות אם ריב מטמאין או ריב מטהרין (ניסין נפ.). מן הצד. מן הקטנים ולא מן הגדול, שלא יאמרו מוכה והסאר נגנעין מפניו שלא לחלוק עליו משום לא תענה על ריב ובדיני נפשות מוקמינן להאי קרא בפ"ק (ב.) לא כהטייתך לטובה כי' ולא יאמרו זכות (ניסין שם). שטרי חוב המוקדמין. שנכתבו ביום ר"ו בניסן וכתב בתוך השטר באחד בניסן (רשב"ם ב"ב קנז.). פסולין. שלא לעורוף לקוחות שלקחו שדה מן הלוה מזמן שכשטר ושלא כדין הוא שהרי קדמה מכירה לחלוה ובשטר מעיד שהלוה קדמה, לפיכך קנסוהו מלגבות כו' ולא יטרוף אפילו מזמן המלוה ואינו אלא כמלוה על פה שאינו נוכה מן המשועבדים (ר"ה ב. וכע"ז ב"מ עב.) אי נמי שנכתב השטר באחד בניסן וכן כתוב בו באחד בניסן ליה פליגי מפלוגי יהוא לא ליה ממנו כלום עד ר"ו בניסן, גם זה מוקדם ופסול, שאין לו לעורוף אלא מזמן הלוה ואילך, ולא כאחי דאמר עדיו בתחומיו זכין לו (רשב"ם ב"ב קנז.) ומיהו אם הלוה היתה באחד בניסן נפני עדים וקנו מידי להשתעבד נכסי ליה למלוה ולא כתבו את השטר עד ר"ו בניסן וכתבו בו באחד בניסן, כי האי מוקדם כשר (שם ע"פ ב"ב קעב.). **דבר תורה בר' בדרישה ובחקירה.** צריך לבדוק את העדים באחד יום באיזו שעה הלוה (לעיל ב.) שנאמר משפט אחד יהיה לכם. מחוות בנפשות, וכיון דכתיב דרישה וחקירה בדיני נפשות, דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת, הוא הדין לדיני ממונות (לעיל ג.), שלא הנעול דלת בפני לוין. שיהנו מלוה שמא יכפור והעדים יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד (שם).

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה ו' והכל שם:
ב) [מיי' שם הל"ב טוש"ע ח"מ סי' ה סעי' כז].
ג) ג מיי' פי"ט מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קי טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' ט:
ד) ד מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ו' סמג עשין פ"ב טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף ז:
ה) ה מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף יג:
ו) [מיי' פ"ט מהל' שמיטה הל' ד טוש"ע ח"מ סי' מז סעי' לז]:
ז) ה ז ח מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ו' סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף ו':

תורה אור השלם

ו. מִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כְּגֵר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא כד כב

רבינו חננאל

ע"ד אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה כו'. ואקשינן וכי בעינן דרישה וחקירה בדיני ממונות והתנא שטר שומנו באחד בניסן בשמיטה פי' וכתב בו פרוזבול ובאו עדים ואמרו והלא אלו העדים שבשטר זה היו עמנו באחד בניסן בשמיטה במקום פלוני השטר כשר והעדים כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי ס"ד בעינן דרישה וחקירה היכי אמרינן שמא הנה בטלתה חקירות דאיזה יום איזו שעה ומתמהינן עלה ולטעמיך תקשי לך מתניתין דקתני שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרים כשרים ופרקי' הא לא קשיא. הא עדיפא מינה לאקשויי דאיכא למימר שטר זה לא יתכן להיות מאוחר דלא שבק אינש שני דהיתירא וכתב שנת שמיטה דמרע ליה לשטרייה קמ"ל כיון דשביעית סופה משמטת מיקרי אמר אפשר דפרע לי בתחלה או באמצעיתה לפיכך כתב שנת שמיטה ושטר מאוחר הוא וכשר. מ"מ הקושיא עומדת ושני ר' חנינא לעולם אפילו דיני ממונות בדרישה וחקירה ומה טעם אמרו [דלא בעינ"]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com